

Liite 8

ESPOON KULTTUURIYMPÄRISTÖT

20.2.2024

YLEISKAAVA 2060

Espoon kaupunki
Kaupunkisuunnittelukeskus
PL 43
02070 ESPOON KAUPUNKI

Tekijät:
Paula Kangasperko, arkkitehti
Mirva Talusén, yleiskaavasuunnittelija
Heidi Ahlgren, maisema-arkkitehti

Taitto:
Mirella Seppä

Esipuhe

Espoon yleiskaava 2060 tavoitteet on hyväksytty kaupunginhallituksessa 13.3.2023. Kaavaluonnoksen valmistelun yhteydessä on laadittu erillisselvityksiä useista teemoista, kuten elinkeinoista, kaupasta ja luontoarvoista. Kaikkien tehtyjen selvitysten, analyysien sekä vaikutusten arvioinnin tarkoitus on tukea ja havainnollistaa kaavan ratkaisua. Tieto on tarkoitettu kaikille osallisille, päätöksentekijöille ja suunnittelijoille.

Kulttuuriympäristöalueet -liitteeseen on koottu listausta kulttuuriympäristöalueista ja historiallisista teistä. Espoon kulttuuriympäristöt koostuvat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävistä kulttuuriympäristöistä, selvitysvaiheessa olevista merkitykseltään paikallisista kulttuuriympäristöistä sekä historiallisista teistä ja muinaisjäänneksistä. Muinaisjäänneksiä ei ole tässä listattu, koska ajantasaisimman tiedon niistä saa parhaiten Museoviraston sivuilta. Kullakin alueella ja tiellä on oma id-numero, jonka avulla alueen tai tien voi yhdistää kartalta tämän listauksen tarkempiin tietoihin.

Kulttuuriympäristöjen paikallisiin selvitysalueisiin sisältyy merkityksellisiä ja mielenkiintoisia kaupunkiympäristön osia. Yleiskaavan ehdotusvaiheessa tullaan ratkaisemaan tarkemmin, millainen kokonaisuus paikallisista kulttuuriympäristöistä nostetaan yleiskaavaratkaisuun.

Espoon kulttuuriympäristötietoja on koottu tiiviissä yhteistyössä Kaupunkisuunnittelukeskuksen ja KAMU Espoon kaupunginmuseon kanssa.

Toivon teille kiinnostavia lukuhetkiä tämän selvityksen parissa!

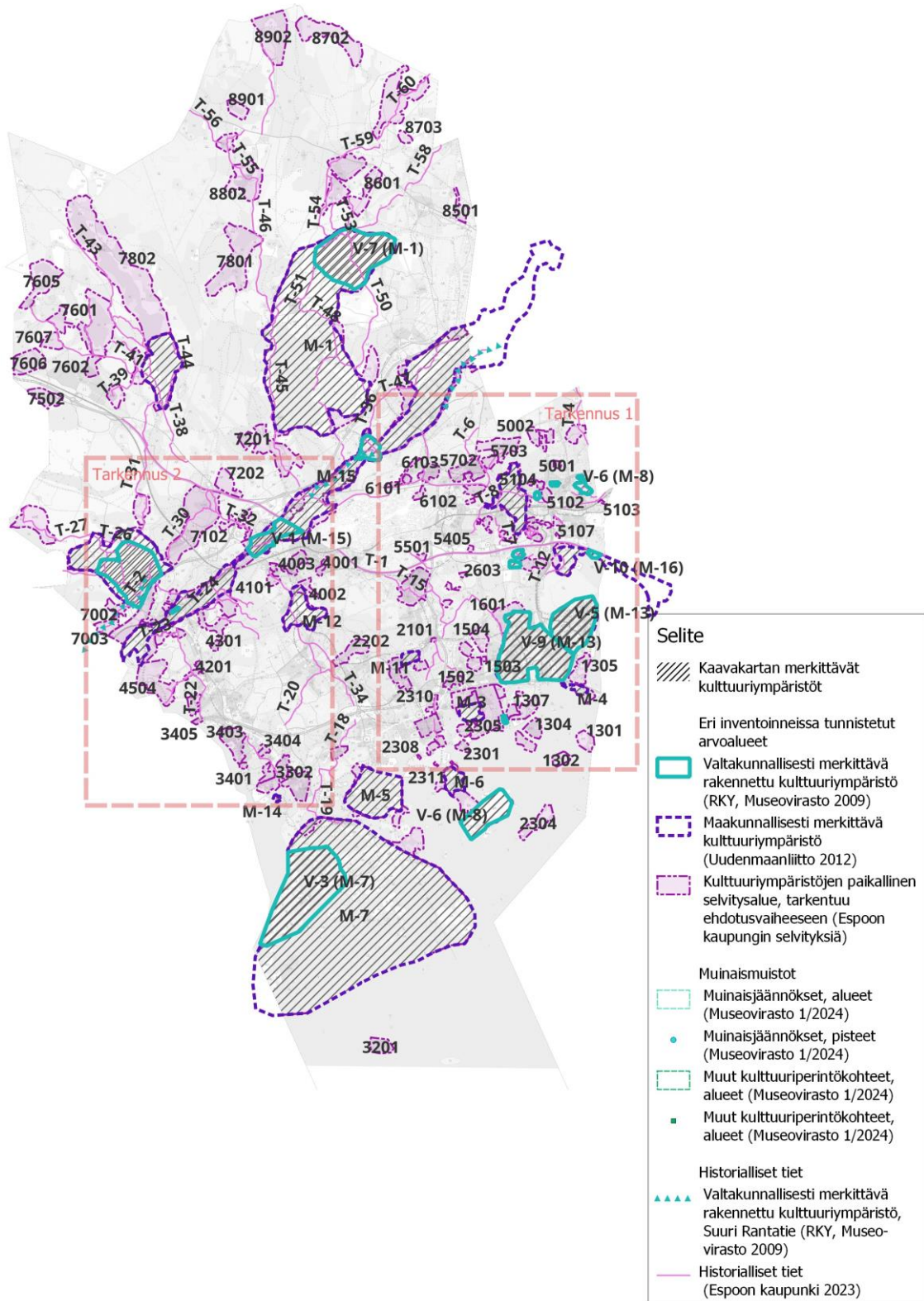
Essi Leino

yleiskaavapäällikkö

Sisällysluettelo

Espoon merkittävä kulttuuriympäristö	1
Johdanto	2
1. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)	2
2. Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö	5
3. Kulttuuriympäristön paikalliset selvitysalueet	9
4. Historialliset tiedot	21
Lähteet	28

Espoon merkittävä kulttuuriympäristö

Merkittävät kulttuuriympäristöt aluerajauksineen tai viivoineen ja id-numeoineen.

Johdanto

Yleiskaavoituksen pohjaksi on koottu kokonaiskuvaa Espoon kulttuuriympäristöistä. Tavoitteena on ollut päivittää, täydentää ja koota tieto digitaalisesti helposti saataville. Kulttuuriympäristötiedon kokonaisuudesta vastaa Espoon kaupunginmuseo.

Espoon kulttuuriympäristöt koostuvat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävistä alueista sekä merkitykseltään paikallisista alueista. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY) perustuu Museoviraston inventointiin, maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö perustuu Uudenmaan liiton selvitykseen. Maakunnallisesti merkittävästä kulttuuriympäristöstä on tunnistettu paikallisia selvitystarpeita, joita on tutkittu konsulttityönä. Selvityksessä on arvioitu kohteiden arvojen säilyneisyyttä ja esitetty tarkentavia rajauksia. Kulttuuriympäristön paikalliset selvitysalueet perustuvat Espoon omiin selvityksiin, joita on tehty omana työnä sekä teetetty konsulttitöinä. Selvitystöitä ja kokonaiskuvan luomista on tehty tiiviissä yhteydessä Espoon kaupunginmuseon kanssa.

Merkitykseltään paikallisista kulttuuriympäristöistä kerätty tieto perustuu maastokäynteihin, olemassa oleviin selvityksiin tai asemakaavojen suojelumerkintöihin. Kokonaiskuvaa on luotu yleispiirteisinä alueina ja tarkoituksena on, että tieto tarkentuu yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä tehtävien tarkempien selvitysten myötä. Näiden alueiden ulkopuolelle jää pienempiä pisteitä ja alueita, joita ei ole voitu huomioida yleispiirteisessä tarkastelussa. Selvitystyö on kesken ja se tarkentuu kaavaehdotusvaiheessa.

Konsulttityönä on toteutettu Espoon eteläosien yleiskaavatyössä tunnistettujen merkittävien kulttuuriympäristöjen tietojen päivitys sekä selvitys historiallisista teistä. Osa historiallisista teistä on selvitetty jo Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan laadinnan yhteydessä.

Kulttuuriympäristötieto on tarkoitettu kaavoituksen lähtötiedoksi ja herätteeksi selvittää arvot yksityiskohtaisemmin tarkemman suunnittelun yhteydessä.

Yleiskaavan ehdotusvaiheessa tullaan ratkaisemaan tarkemmin millainen kokonaisuus paikallisista kulttuuriympäristöistä nostetaan yleiskaavaratkaisuun.

1. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY)

Espoossa on 11 valtakunnallisesti merkittäväksi tunnistettua rakennetun kulttuuriympäristön aluetta. RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen.

Taulukon tiedot 'Alueen nimi' ja 'Alueen kuvaus' on koottu Museoviraston sivulta: www.rky.fi.

'Espoolainen ilmiö /alueen identiteetti' ja 'Aluetyyppi' perustuvat samaan luokitteluun kuin mitä on käytetty paikallisten arvoalueiden kohdalla.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Aluetyyppi	Alueen kuvaus
V-1	Espoon kirkonmäki	Maatalous-Espoo	Julkisten rakennusten alue	Espoon kirkonmäki on keskiajalle periytyvä kirkkoympäristö, johon kuuluu historiallisille pitäjänkeskuksille tyypilliseen tapaan kirkko tapuleineen ja kirkkotarhoineen, pitäjäntupa, pappila, koulu sekä uudempi hautausmaa siunauskappeleineen.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
V-2	Espoonkartano	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristö	Espoonkartano on yksi Suuren Rantatien varren vanhoista kuninkaankartanoista. Keskiaikaisen tien linja kulkee yhä kartanoalueen halki. Mankinjoen ylittää Espoonkartanon alueella tiettävästi maan vanhin 1770-luvun kiviholvisilta, joka on myös museosilta. Espoonkartano on historiallisilta elementeiltään poikkeuksellisen runsas ja kartanoympäristön ajallinen ulottuvuus kattaa vuosisadat keskiajalta nykypäiviin. Kartanon rakennuskantaa leimaa vahvasti arkkitehti W.G. Palmqvistin suunnittelema muutosvaihe 1910-luvulta.
V-3	Helsingin höyrylaivareittien kesähuvila-asutus	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asutus	Helsingin lähisaaristoon höyrylaivareittien varteen syntynyt huvila-asutus ilmentää pääkaupunkilaisten 1800-luvulla alkanutta ja 1900-luvun alkupuolella laajentunutta kesäasumiskulttuuria. Monet edustavien huviloiden rakennuttajat ja asukkaat ovat lukeutuneet aikansa elinkeino- ja kulttuurielämän eliittiin, rakennusten ja puistojen suunnittelijat aikansa parhaimmiston. Huvila-asutus on sijoittunut entisille kartanoiden maille höyrylaivareittien varrelle. Huviloiden päärakennuksiin liittyy mm. arvokkaita puistoja ja puutarhoja, huvimajoja, pelikenttiä, uimakoppeja ja laitureita.
V-4	Kauklahden rautatie-asema	Kulkuyhteyksien Espoo	Julkisten rakennusten alue	Kauklahden asema on 1903 liikenteelle avautuneen Helsingin ja Turun välisen rantaradan tyypillinen pieni asema edustavine asuinalueineen. Kauklahden asema muodostuu kahdesta maantien jakamasta osasta: asemarakennuksesta tavarasuojineen ja asuinalueesta. Kauklahden rautatieasemalla on asemarakennus tavarasuojineen. Bruno Granholmin suunnittelema puinen asemarakennus ei enää ole rautatieliikenteen käytössä, vaan alueella on odotustilana uusi laiturikatos. Edustavalla asuinalueella on kolme asuinrakennusta, joista kaksi on aseman rakentamisen ajalta ja yksi 1950-luvulta sekä viisi talousrakennusta.
V-5	Otaniemen kampus-alue	Kaupungistuva Espoo	Julkisten rakennusten alue	Otaniemen kampusalue on Suomen vanhimmalle tekniikan ja arkkitehtuurin yliopistolle rakennettu, aikansa laajin yhtenäinen korkeakoulu-, tutkimus- ja asuinalue. Teknillisen korkeakoulun ja Valtion Teknillisen Tutkimuslaitoksen laitos- ja asuntoalueiden asemakaavaa pidetään yhtenä arkkitehti Alvar Aallon parhaista. Kaavalle on leimallista maaston muotojen hyväksikäyttö, avoimet ja laajat viheralueet sekä punatiilisten laitosrakennusten väljä ja monipuolinen ryhmittely. Korkeakoulun päärakennus kuuluu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään suomalaisen modernin arkkitehtuurin merkkiteosvalikoimaan, kuten Otaniemen kappeli ja osakuntatalo Dipolikin.
V-6	Pääkaupunkiseudun I maailmansodan linnoitteet	Puolustushistoria	Linnoitus	Pietarin suojaksi rakennetun puolustusketjun yksi osa on Viaporin meri- ja maalinnoitus. Se on yksi merkittävimmistä I maailmansodan aikana rakennetuista linnoituskokonaisuuksista. Helsinkiä ympäröivä, maa- ja meriasemista muodostuva linnoitusketju antaa hyvän

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
				<p>kuvan linnoitustekniikasta ja sen kehityksestä ensimmäisen maailmansodan aikana. Puolustusketjun hyvin säilyneet, tyypilliset ja harvinaiset osat ja kokonaisuudet edustavat eri linnoitusvaiheita, rakennustapoja, historiallista kerroksellisuutta, linnoitusjärjestelmän alueellista laajuutta ja maisemallisia arvoja.</p> <p>Maalinnoitus kehystää Helsinkiä kahtena puolikaaren muotoisena ketjuna Vantaan, Helsingin ja Espoon alueilla. Maarintaman puolustusvarustukset ovat yleensä asutuksen keskellä.</p>
V-7	Snettans-Rödskogin kylä- ja viljely-maisema	Maatalous-Espoo	Viljely-maisema	<p>Snettansin ja Rödskogin tiiviit ja rakenteeltaan yhtenäiset kylät muodostavat rakennuksineen ja vuosisatoja viljelyksessä olleine peltoineen hyvin säilyneen, Uudenmaan rannikkoseudulle tyypillisen kylä- ja viljelymaiseman. Peltovainion reunojen mäkiosuuksille sijoittuvat lukuisat kivikautiset asuinpaikat kertovat asutukselle suotuisista olosuhteista jo esihistoriallisella ajalla, jolloin peltolaakso on ollut osa merenlahtea.</p> <p>Bodomjärven pohjoispuolella avautuvan peltomaiseman pohjoisreunalla lähekkäin olevat kylät ovat vanhan maantien yhdistämät. Parhaiten säilyneitä ovat Rödskogin kylän Hovgårdin, Neppersin, Nybysin ja Buusin rakennusryhmät perinteisine asuin- ja talusrakennuksineen. Maantien ja kyläteiden varsille keskittyneiden tilojen lisäksi kyläkuvaa tiivistävät pienemmät asuinrakennukset ja torpat.</p>
V-8	Suuri Rantatie	Kulkuyhteyksien Espoo	Liikenne	<p>Suuri Rantatie on Hämeen Härkätien ohella Suomen tärkein historiallinen maantieyhteys. Turkua ja Viipuria yhdistämään rakennetun Suuren Rantatien parhaiten säilyneistä tieosuuksista voi hyvin hahmottaa keskiaikaisen tien kulkua halki Etelä-Suomen rannikkoalueen. Suuri osa rannikkoa seuraavasta, keskiaikaisten kirkkojen, kartanoiden, satamapaikkojen ja muinaislinnojen kautta kulkevasta tiestä on edelleen käytössä.</p> <p>Kirkkonummen, Espoon ja Vantaan halki kulkiessaan tie ohittaa pitäjien keskiaikaiset kirkot. Espoonkartanon alueella Mankinjoen ylittää 1770-luvun kivihoivisilta, joka on myös museosilta. Tie kulkee Träskändan kartanon sekä Vantaalla Hämeenkyllän kartanon, Vantaanlaakson ja Backaksen kulttuurimaisemassa sekä Helsingin pitäjän kirkonkylässä.</p>
V-9	Tapiola	Kaupungistuva Espoo		<p>Tapiola on Suomessa laajin ja merkittävin esimerkki toisen maailmansodan jälkeisestä lähiöiden ja asuintalojen suunnitteluideologiasta, jota uuden polven suunnittelijat sovelsivat luodakseen kokonaan uuden kaupunkiyksikön palveluineen ja työpaikkoineen. Entisen Hagalundin kartanon maille 1950-luvulta lähtien rakennettu "new town" -tyyppinen avara ja vaihteleva puutarhakaupunki kuuluu kansainvälisen DOCOMOMO-järjestön hyväksymään valikoimaan suomalaisen</p>

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
				modernismin merkkiteoksia 1920-luvun lopulta 1970-luvulle.
V-10	Tarvaspään ateljeehuvila	Huvilahistoria		Taiteilija Akseli Gallen-Kallelan itselleen suunnittelema Tarvaspää on yksi Suomen merkittävimmistä 1900-luvun alun ateljeehuviloista.
V-11	Träskändan kartano	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristö	Träskändan kartano rakennuksineen ja puistoineen antaa edustavan kuvan 1800-luvun kartanokulttuurista pääkaupunkiseudulla. Träskändan puisto on merkittävimpiä historiallisia puistoympäristöjä maassamme. Kartanoaluetta halkoo keskiajalta periytyvä Turku ja Viipuria yhdistänyt Suuri Rantatie, joka on säilynyt puiston alueella poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan.

2. Maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö

Espoossa on 22 maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä, jotka on tunnistettu Uudenmaan liiton selvityksessä 2012. Selvitys on päivitetty keväällä 2022, kun valtioneuvoston päätös 18.11.2021 uusista valtakunnallisesti arvokkaista maisema-alueista tuli voimaan. (Missä maat on mainioimmat – Uudenmaan kulttuuriympäristöt, Uudenmaan liiton julkaisuja E245 – 2022)

Maakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen alueista on tunnistettu paikallisia selvitystarpeita ja niitä on osoitettu teemakartalla kulttuuriympäristön paikallisina selvitysalueina.

Taulukossa Alueen nimi ja Alueen kuvauksen alku ovat suoraan Uudenmaan liiton selvityksestä. Linnoitukset on niputettu yhden tunnuksen alle. Alueen kuvauksen lopussa on maininta, jos alueeseen liittyy tarve tarkistaa rajausta kaavaehdotusvaiheessa. 'Espoolainen ilmiö /alueen identiteetti' ja 'Alue-tyyppi' perustuvat samaan luokitteluun kuin mitä on käytetty paikallisten arvoalueiden kohdalla.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
M-1	Bodomjärven ympäristö	Maatalous-Espoo	Viljelys-maisema	Bodomjärven ympärillä sijaitsevat kartano- ja kyläympäristöt muodostavat rakennuksineen ja vuosisatoja viljelyksessä olleine peltoineen hyvin säilyneen, Uudenmaan rannikkoseudulle tyypillisen kylä- ja viljelymaiseman. Oittaaan, Margarethebergin ja Bodomin kartanoiden vanhimmat rakennukset ovat peräisin 1700-luvun lopulta. Lisäksi järven ympärillä on lukuisia pienempiä, hyvin säilyneitä tilakokonaisuuksia ja kyliä kuten Snettans ja Rödskog. Järvenrantojen tiet ovat säilyttäneet vanhat linjansa ja ovat maisemallisesti mielenkiintoisia. Paikallinen selvitystarve

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
M-2	Espoon kartanon kulttuuri-maisema	Maatalous-Espoo	Kartano- ympäristö	Kustaa Vaasan 1556 perustama Espoonkartano on yksi Suuren rantatien vanhoista kuninkaankartanoista. Suuren rantatien linja kulkee yhä kartanoalueen halki ja siihen liittyy Mankinjoen ylittävä tieltävästi maan vanhin 1770-luvun kiviholvisilta, joka on myös museosilta. Alue on historiallisilta elementeiltään poikkeuksellisen runsas ja kartanoympäristön ajallinen ulottuvuus kattaa vuosisadat keskiajalta nykypäiviin.
M-3	Haukilahden asuntoalue	Kaupungistuva Espoo	Kerrostalo	Haukilahden 1960-luvun asuinalue, jossa mm. aikansa merkittävimpiä asuntoarkkitehtuurin edustajia on Jaakko Laapotin suunnittelema atriumtaloalue vuodelta 1961. Alueen maamerkinä on kauas näkyvä Haukilahden vesitorni vuodelta 1968. Paikallinen selvitystarve
M-4	Helsingin höyrylaiva-reittien kesähuvila-asutus - Karhusaaren huvila	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Karhusaaren 1890-luvulla rakennettu huvila monine apu- ja talousrakennuksineen on saanut vaikutteita Italian renessanssipalatsista. Rakennusta ympäröivässä suurehkoissa puistossa on Krimin sodan aikaisia linnoitusvalleja. Paikallinen selvitystarve
M-5	Helsingin höyrylaiva-reittien kesähuvila-asutus - Skatanniemi-Kaitalahti-Rulludd	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Alueeseen kuuluvat 1900-luvun vaihteessa rakennetut Villa Rulludd ja Villa Marjaranta Iivisniemen etelärannalla, Granholmenin saari 1800-luvun lopulla rakennettuine huviloineen, Mataskärin 1895 perustettu koulu samannimisellä saarella sekä Skatanniemen kärjen arvokas puistomainen aluekokonaisuus, jossa on säilynyt kalastajamökkejä apurakennuksineen 1800-luvun keskivaiheilta sekä vanhoja kesähuviloita 1910-luvulta. Paikallinen selvitystarve
M-6	Helsingin höyrylaiva-reittien kesähuvila-asutus - Iso Vasikka-saari	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Alkuperäisen asunsa hyvin säilyttäneessä Isossa Vasikkasaarella on 1800-luvun lopulla rakennettuja huviloita. Saaren kreikkalaishenkisen nimistön on antanut saarelle 1896 huvilan rakennuttanut kielentutkija, jonka huvilaan kuuluu myös merelle näkyvä Poseidonin temppeleä jäljittelevä huvimaja. Paikallinen selvitystarve
M-6	Helsingin höyrylaiva-reittien kesähuvila-asutus - Iso Vasikka-saari	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Alkuperäisen asunsa hyvin säilyttäneessä Isossa Vasikkasaarella on 1800-luvun lopulla rakennettuja huviloita. Saaren kreikkalaishenkisen nimistön on antanut saarelle 1896 huvilan rakennuttanut kielentutkija, jonka huvilaan kuuluu myös merelle näkyvä Poseidonin temppeleä jäljittelevä huvimaja. Paikallinen selvitystarve

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
M-7	Helsingin höyrylaiva-reittien kesähuvila-asutus – Suvisaaristo	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	<p>Suvisaaristo on ollut Helsingistä länteen suuntautuneen höyrylaivaliikenteen saaristoreittien ydinaluetta. Alueella on lukuisia 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuolella rakennettuja kesähuviloita, ja Pentalan saarella purjehdusseuran paviljonki. Espoon Soukanniemeltä löytyy myös rantakallioon hakattu 1880-luvun lopun keisarivierailusta kertova muistokirjoitus. Suvisaariston vanhemmasta kalastukseen liittyvästä historiasta kertovat 1700-luvulta periytyvät kalastajamökkit ja Lehtisaarilta löytynyt, noin 1760 hakattu pitkäkhö kalliokirjoitus, joka kertoo kahden eestiläisen kalastajaperheen asuneen</p> <p>Paikallinen selvitystarve</p>
M-8	I maailmansodan linnoitteet – Leppävaara – Lupauksen vuori – Miessaari – Mäkkylä – Vahvialankallio – Vallikallio – Westend	Puolustushistoria	Muinaisjäännös	<p>Pääkaupunkia ympäröivä Viaporin meri- ja maalinnoitus on yksi merkittävimmistä I maailmansodan aikana rakennetuista linnoituskokonaisuuksista. Kahtena puolikaarena Helsinkiä kiertävän maalinnoituksen sisempi puolustusketju sijaitsee noin 6–7 km Helsingin keskustasta harvoina maavalleina mäki-alueilla. Ulompi puolustusketju on noin 10–12 km päässä Helsingin keskustasta, ja yhtenäisemmin rakennettuun kantalinnoitettuun ketjuun kuuluvissa tukikohdissa on mm. maahan kaivettuja tai kallioon louhittuja, harkkomuurauksella tai betonilla vahvistettuja maastoon kätkeytyviä linnoitteita, mm. puolustus-, huolto- ja tykistöasemia. Helsingin edustan saarilla on merilinnoitusketjun linnakkeita ja puolustusasemia, joihin kuuluu mm. laitureita, aallonmurtajia, mukulakivisiä teitä, kapearaiteisia rautateitä, tykkipattereita, valonheittinasemia, mittaustorneja ja varastoja sekä kasarmi- ja asuinrakennuksia. Meririntaman linnakkeet otettiin itsenäistymisen jälkeen puolustusvoimien käyttöön ja niitä käytettiin 1918 lisäksi vankileireinä. Monet merilinnoituskohteista ovat edelleen sotilasalueita.</p>
M-9	Kilon viljely-alueet ja huvila-asutus	Maatalous-Espoo	Viljely-maisema	<p>Kilon viljely-alueiden ja huvila-asutuksen muodostamaan kokonaisuuteen kuuluvat Kilon kartanon 1700- ja 1800-luvuilta peräisin olevat rakennukset sekä laaja puisto puukujanteineen ja laajoine pelto-alueineen, joista rautatien eteläpuolisella alueella on jäänteitä 1500-luvun alun Konungsbölen kylästä. Lisäksi läheisellä Gransbackenilla on säilynyt kestäkievarirakennus 1800-luvulta, nuorisoseurantalo 1900-luvun alkupuolelta sekä I maailmansodan aikaisia linnoitteita. Gruvberget –mäellä on louhittu rautamalmia 1800-luvulla. Kilon 1903 liikenteelle avatun rautatieseisakkeen ympärille syntynyt pienehkö huvilataajama hahmottuu edelleen hyvin säilyneenä.</p> <p>Paikallinen selvitystarve</p>
M-10	Nuuksion erämaakylä - ja huvila-alue	Erämaarakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	<p>Nuuksion erämaakylään kuuluu jopa 1600- ja 1700-luvuilta peräisin olevan rakennuskannan lisäksi peltomaisemaa, purolaakson voimalaitos- ja myllynraunioita sekä kivisilta ja vanhoja kyläteitä. Eristyksissä ollut kylä on säästynyt aikoinaan muuta maakuntaa koetelleilta ilmiöiltä kuten isovihalta.</p>

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
				Järviylängön erämaamaisemista löytyy arkkitehtonisesti mielenkiintoisia kesähuviloita 1930–1950-luvulta. Paikallinen selvitystarve
M-11	Olarin asuntoalue	Kaupungistuva Espoo	Kerrostalo	1960-luvun lopun asemakaavan pohjalta rakennettu asuntoalue, jossa lähiympäristön laatuun kiinnitettiin erityistä huomiota. Paikoitus ja autoliikenne eristettiin jalankulkualueista. Paikallinen selvitystarve
M-12	Söderskogin viljelyalue	Maatalous-Espoo	Viljelys-maisema	Söderskogin tilan 1700- ja 1800-luvuilta olevat rakennukset sijaitsevat pienehköllä peltoaukeiden ympäröimällä mäellä. Kokonaisuuteen kuuluu kaksi hyvin säilynyttä torpparakennusta, molemmat mahdollisesti 1800-luvun alusta. Viljelyaukeat rakennuksineen muodostavat mielenkiintoisen maisematilan. Paikallinen selvitystarve
M-13	Tapiola ja Otaniemi	Kaupungistuva Espoo	Julkisten rakennusten alue / kerrostalo / pientalo	Tapiola on Asuntosäätiön 1950-luvulta lähtien rakennuttama puutarhakaupunki, jossa korkealaatuinen asuntorakentaminen ja viheraluesuunnittelu kohtasivat. Asemakaavojen, rakennusten ja viheralueiden suunnitteluun osallistuivat lukuisat nimekkäät arkkitehdit. Tapiola on yksi Suomen kansallismaisemista. Otaniemen kampusalue toteutettiin 1950- ja 1960-luvuilla Alvar Aallon voittaman asemakaavakilpailun pohjalta. Alueella yhdistyvät punatiiliset laitosrakennukset ja asuntoalueet sekä laajat viheralueet ja se on säilynyt eheänä.
M-14	Villa Miniato	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Vuosina 1901–1902 rakennettu Villa Miniato on Arkkitehtuuritoimisto Gesellius-Lindgren-Saarisen suunnittelema jugend-tyylinen huvila. Hyvin säilynyttä kokonaisuutta edustavat rakennuksen julkisivut, sisätilojen kiinteä sisustus, huonekalut ja ympäröivä luonnonmaisema/puisto. Paikallinen selvitystarve
M-15	Espoonjokilaakson maisema-alue	Maatalous-Espoo	Viljelys-maisema / kylä-ympäristö	Espoonjokilaakso on osa maakunnan halkaisevaa ja paikoin hyvin havaittavaa kallioiperän murroslaaksoa. Alueen vanhinta säilynyttä kerrostumaa edustavat lukuisat muinaisjäänökset sekä Suuri rantatie ja sen varteen 1400-luvun lopulla rakennettu harmaakivikirkko. Jokilaaksossa on useita keskiajalta periytyviä kyliä, joissa on jonkin verran vanhaa rakennuskantaa jäljellä. 1700-luvun lopulta oleva Träskändan kartano on seudun nuorimpia kartanoita, johon kuuluu hyvin säilyneen rakennuskannan lisäksi suuri puisto. Kauklahdessa Espoonjokilaaksoon on kehittynyt 1900-luvun alkupuolella lasi- ja tiiliteollisuutta, ja näihin liittyvää työväen asumista. Myös Pasila–Karjaa-rata asemineen on rakennettu Espoonjokilaaksoon. Kehä III eteläpuolella Pitkäjärven päässä pellot levittäytyvät laajasti 1580-luvulla muodostetun Hämeenkyllän kartanon ympärille. Kartanon hyvin säilynyt rakennuskanta on pääosin 1800-luvulta. Sen eteläpuolella kulkevan Suuren rantatien varressa on ollut 1500-luvulla suurehko 17 tilan

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
				Hämeenkylä. Jokilaakson kulttuurimaisema jatkuu Kehä III pohjoispuolella kapeina peltoaukeina ja kaventuu lopulta metsäksi. Paikallinen selvitystarve
M-16	Laajalahden kulttuurimaisema: Munkkiniemi – Tarvaspää – Ruukinranta	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Laajalahden kulttuurimaisema on syntynyt 1600-luvulla muotoutuneen Munkkiniemen kartanon ja kartanopuiston ympärille. Alueeseen kuuluu Eliel Saarisen MunkkiniemiHaaga -suunnitelman pohjalta 1900-luvun alussa rakennettu Munkkiniemen kaupunginosa, Linuddin niemen 1850-luvulta oleva huvilarakennus ja sen viereen taiteilija Akseli Gallen-Kallelan rakennuttama ateljeetalo Tarvaspää (1911), sekä 1900-luvun alkupuolelta oleva suuri hirsihuvila Villa Elfvik puistoineen Ruukinrannassa, jossa on sijainnut myös historiallinen lastauspaikka. Laajalahden pohjoisrannan kulttuurimaisema muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. Paikallinen selvitystarve

3. Kulttuuriympäristön paikalliset selvitysalueet

Merkitykseltään paikallisia kulttuuriympäristöalueita on selvitetty, jotta saataisiin kokonaiskuva Espoon kulttuuriympäristöistä lähtötiedoksi kaavoitukseen. Selvitystä on tehty Espoon omana työnä ja teetetty osin konsultilla. Selvitystyö on vielä kesken ja siihen on nostettu merkityksellisiä ja mielenkiintoisia kaupunkiympäristön osia. Yleiskaavan ehdotusvaiheessa tullaan ratkaisemaan tarkemmin millainen kokonaisuus paikallisista kulttuuriympäristöistä nostetaan yleiskaavaratkaisuuksiin, ja miten esimerkiksi alueiden ajallinen ulottuvuus, laajuus, monipuolisuus jne. otetaan huomioon. Taulukon id-numerossa kaksi ensimmäistä viittaa kaupunginosaan ja kaksi seuraavaa ovat juoksevia numeroita.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
1001	Keilaniemi	Teollisuus-historia	Teollisuus	Korkean toimistorakentamisen alue vesipeilinä ja porttina Espooseen. Suuri symboliarvo, tunnettuja maamerkkejä. Luonnontilaisemmassa Keilaniemessä Arne Ervin rakennuksia
1301	Niittysaaret	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Niittysaaret on kahdesta huvilasaaresta ja pienemmistä kalliosaarista koostuva kokonaisuus. Saarilla on kolme erityisen arvokasta huvilakohdetta, jotka on suunnitellut Valter Thomé. Stora Ängsholmenin länsipuolella on myös uudempaa lomarakentamista.
1302	Vehkasaari	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Tiivis mökkiyhdyskunta. Saari palstoitettiin jo 1929. Vanhimmat huvilat 20- ja 30-luvuilta. Yhdellä Paul Olssonin suunnittelema muotopuutarha.
1303	Varsasaari	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	Tiivis kesämaja-asutus. 1928 kansanpuiston telttapaikat muuttuivat vaihteittain 1940–41 kesämajoiksi, joista osa edelleen Hilding Ekelundin tyyppiinrakennusten mukaisia.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
1304	Tvijälpi	Kalastaja-asutus	Vapaa-ajan asuminen	Tvijälpin laguunimaisella saarella on säilynyt 1700-luvun lopulla perustettua kalastaja-asutuksen kokonaisuus, johon kuuluu kaksi poikkeuksellisen edustavaa 1800-luvun mökkiä. Kokonaisuuteen liittynyt puutarha-alue on edelleen tunnistettavissa.
1306	Westendinranta	Varhaiset yhdyskunnat	Pientalo	1920-luvulla alkunsa saaneen Westendin alueen osa, jossa puistomaisen huvilayhdyskunnan alkuperäiset arvot ovat voimakkaasta uudisrakentamisesta huolimatta yhä monin paikoin jäljellä. Vuoden 1936 asemakaava ihanoi esikaupunkiasumista, puutarhamaista väljyyttä ja tontin olosuhteisiin sovitettuja huviloita.
1307	Westendinpuiston moderni alue	Kaupungistuva Espoo		Westendinpuisto on 1970–2000 valmistunut moderni ja tiivis asuinalue, jonka rakentuminen ei liity Westendin alkuperäisiin suunnitteluihanteisiin. Alalinnakkeen ja Munkkiluodonkujan ympärille levittyvään alueeseen liittyy luontevasti myös Hiiralankaaren kaksi kerrostaloa. Pieni osa tästä alueesta kuuluu nykyiseen arvoalueeseen. Alueen pohjoisosan muodostaa Hakan aluerakentamiskohde, jolle valmistui vuosina 1974–1983 kerros- ja rivitaloja, joiden suunnittelusta vastasivat arkkitehti Markus Tavio (myöhemmin arkkitehdit Tavio & Co) sekä arkkitehtuuritoimisto Järvinen – Valjakka. Hakan alue on arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen ja hyvin säilynyt aluerakentamisen esimerkki. Alueen eteläosa koostuu viidestä eri kerrostalo- ja rivitaloyhtiöstä, jotka kaikki edustavat aikakautensa korkeatasoisinta suunnittelua. Alueen suunnittelusta on vastannut Arkkitehtuuritoimisto Jaakko Laapotti, Arcad Oy Helin & Siitonen, arkkitehtitoimisto Kari Hyvärinen, arkkitehti Helmer Stenroos ja arkkitehtitoimisto Gullichsen-Kairamo-Vormala. Rakennustaiteellisesti erittäin korkeatasoinen, kaupunkikuvallisesti merkittävä hyvin säilynyt moderni asuinalue.
1308	Liinasaarenkuja	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Liinasaarenkujan alue on moderni pientalo- ja kerrostalokokonaisuus, joka kuuluu osittain nykyiseen arvoalueeseen. Alueen keskeisin kohde on arkkitehtitoimisto Gullichsen-Kairamo-Vormalan vuonna 1980 suunnittelema As Oy Liinasaarenkuja 3–5, jota voidaan pitää aikakautensa suunnittelun huippuna. Liinasaarenkujan länsipuolella vuosina 1972–1999 valmistuneita arkkitehtuuriltaan korkeatasoisia kohteita, jotka täydentävät tätä modernia arvoaluetta. Näiden suunnittelusta ovat vastanneet muun muassa arkkitehtitoimisto Dag Englund ja arkkitehtitoimisto Söderlund-Valovirta.
1309	Westendinkulma ja Mustikkamäki	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Westendin kaupunginosan luoteiskulmassa, Westendinkadun ja Haukilahden kaupunginosan väliin jäävä alue on hyvin alkuperäisyytensä säilyttänyt alue, jossa on edelleen nähtävissä Tohtori Arne Grahnin 1920-luvullaideoima, aikakauden urheiluun ja esikaupunkiasumiseen liittyviä ihanteita toteuttava huvilayhdyskunta. Alueella on säilynyt lukuisia rakennustaiteellisesti korkeatasoisia 1930-luvun funkkishuviloita sekä 1940–1950-luvun harjakattoisia huviloita. Rakennusten arkkitehteina muun muassa

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
				Heikki Sysimetsä, Matti Finell ja Georg Wigström. Alueen pohjoispuolella olevalla Mustikkamäellä on hyvin säilynyt ja näyttävä ensimmäisen maailmansodan aikainen linnoitus, joka on suojeltu muinaismuistolailla. Tämä alue ei kuulu nykyiseen arvoalueeseen, mutta on säilyneisyytensä vuoksi perusteltua ottaa mukaan uutena aluerajauksena.
1401	Telämäki-Toppelund-Pitkäkallio	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Haukilahti on 1960-luvulta alkaen laadukkaasti rakentunut pääosin rivi- ja kerrostalojen muodostama kohtalaisen yhtenäinen asuntoalue. Alueella on useita suunniteltuja korkealuokkaisia rivi- ja kerrostalokohteita sekä -kokonaisuuksia.
1501	Tontunmäenkallio	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Vehreän alueen rakennukset ja piha-alueet porrastettu onnistuneesti jyrkkäpiirteisen mäen rinteisiin. Eri vuosikymmenten aikana muodostunut kerroksellisuutta, jossa säilynyt erit. 1960–80-lukujen maastoon sopeuttava rakentamisen tapa.
1502	Haltijatonttu	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Perinteinen jälleenrakennuskauden pientaloasutus isoine pihoineen sekä korkeatasoiset rivitalokokonaisuudet 1950-60-70-luvuilta muodostavat kauniisti rinteeseen sijoittuvaa vehreätä kylämäisyyttä.
1503	Nokitonttu	Kaupungistuva Espoo	Kerrostalo	Yhtenäinen postmodernistinen kokonaisuus, jossa on rytmikkäitä poikkeamia suorakulmaisesta koordinaatistosta. Rikkaasti jäsennellyt rakennukset rajaavat neljää tilallisesti polveilevaa yhteispihaa.
1504	Orion	Teollisuus-historia	Teollisuus	Orion edustaa espoolaista teollisuushistoriaa. Alueella on keskiaikainen kylämäki, jolla on työväen asuinkerrostalo vuodelta 1955 ja jäänteitä 1800-luvun lopun Övre Mankansin tilasta ja puistosta.
1505	Niittykumpu	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	Niittykumpu on arkkitehti Osmo Lapon suunnittelema pieni, mutta tasokas ja selkeä esimerkki 1960-luvun aluerakentamisesta.
1601	Riippa-koivuntie-Visakoivuntie-Terijoentie	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Tapiolan RKY-alueesta luoteeseen sijoittuva alue, joka ei samalla tavalla yhtenäinen tai huolellisesti suunniteltu. Hajanaisella alueella paljon pienempiä kokonaisuuksia ja arkkitehtonisesti arvokkaita kohteita. Alueita rajaavat puistomaiset yhteydet.
1701	Laajalahti	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Toisen maailmasodan jälkeen syntynyt, rintamamiehiä ja siirtoväkeä varten perustettu alue, joka edustaa paikoin hyvin säilyneellä ja monipuolisella tavalla aikakautensa asuin ympäristöjä ja erilaisia talotyyppejä.
2101	Nygård	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	1700-luvulle historiansa ulottuva talonpaikka, jossa on säilynyt runsaasti historiallisesti arvokasta, hyväkuntoista rakennuskantaa. Maisemallinen asema uudemman rakentamisen ja moottoriväylien välissä on hiljalleen kaventunut hyvin paikalliseksi.
2102	Smedsby-Hemtans-Dåvitsby	Maatalous-Espoo	Viljelys-maisema	Laajan historiallisten viljelymaisemien ja niihin liittyvien, sekä käytössä olevien että entisten, kylämäkien muodostama arvokas kokonaisuus.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
2201	Ylisrinne ja Päivänkehrän koulu	Alue-rakentaminen	Pientalo	Ehjä ja tyylipuhdas 60-luvun rt-kokonaisuus, jolle ominaista 1-kerroksisuus, rajatut yksityispihat, avarat yhteispihat ja vehreä kävelyraitti koululle. Yhtenäinen ja hyvin säilynyt rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti tasokas rivitaloalue.
2202	Puolar metsä	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Historiallinen viljelymaisema, johon liittyy 1800-luvulta peräisin oleva kartanon pihapiiri sekä sen entinen torppa. Viljelymaisemaan on sijoitettu monenlaisia toimintoja siirtolapuutarhasta maankaatopaikkaan, liikuntapaikkoihin ja varikkoon.
2301	Koukkuniemen huvilat	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Koukkuniemenrannan 2 huvilaa, talousrakennukset, laiturit ja Brändholmin huvilat kulttuurihistoriallisesti ja Villa Koli rakennustaiteellisesti merkittävä. Brändholm ei saavutettavissa, arvio aiemmista selvityksistä. Saaren kulttuurihistorialliset arvot tulee selvittää.
2304	Stora ja Lilla Ådholmen ja Haraholmen	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Stora Ådholmen, loma-asuntoja 1950–60. Kalastajatorpan pihan jäänteitä, ent. viljelyalue ja huvila. Lilla Ådholmen, kalliometsää, pohj. puutarhan jäänteet. Huvila 1900-, maakellari, uusia rakennuksia. Koillisessa rakennushistoriallisesti arvokas venevaja.
2305	Koukkuniemen ja Iirislahden itäosat	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Moni-ilmeinen moderni pientaloalue, jonka arkkitehtuuri on poikkeuksellista ja korkeatasoista. Vaikka rakennukset ovat eri-ikäisiä ja hyvin eri tyyliä, alue muodostaa kaupunkikuvallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaan kokonaisuuden
2306	Nuottakunta	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Simo Järvisen suunnittelema ehjä rivitalokokonaisuus 1980-luvulta, jossa maastoon rytmikkäästi sovitettujen rakennusten valeihin jaa metsäiset ja tilavat yhteispihat ja puistot.
2307	Matinlahden rivitalot	Alue-rakentaminen	Pientalo	Matinkylän aluerakentamissuunnitelmaan liittyvä alue, joka on muusta alueesta poiketen toteutettu rivitaloalueena. Edustava ja hyvin alkuperäisyytensä säilyttänyt esimerkki aikakauden rivitalotuotannosta.
2308	Nuottakuja	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Simo Järvisen ja Eero Valjakan suunnittelema arkkitehtonisesti ehjä ja tyylikäs tiilitaloryhmä 1970-luvulta.
2309	Matinmetsä ja Matinlaakso	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	1970-luvun ruutukaava-alue, jossa korostuvat pitkät raitit ja luonto, rakennusten vähäeleisyys sekä korkeiden rakennusten rytmitys.
2310	Matinkylän kartano ja Mattilidenin koulukeskus	Kaupungistuva Espoo	Julkisten rakennusten alue	Pitkä asutushistoria, vanha tielinjaus 1700-luvun lopulta, säilynyt kartano ja puutarha, Mattilidenin koulukeskus ja sen 1950-luvun rakennukset sekä rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti arvokas terveysasema.
2311	Villa Carlstedt	Huvilahistoria	Pientalo	Kahden 1900-luvun alusta peräisin olevan huvilan ja niitä ympäröivän puutarhan muodostama kokonaisuus. Vanhemman huvilan, joka avautuu kohti rantaa, on suunnitellut Lars Sonck ja sen takana uudemman funktionalistisen ateljeetalon Birger Carlstedt.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
2601	Jukolan-ahde	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Rivitalojen yhtenäinen kokonaisuus porrastuu harjun rinteeseen. Julkisivuissa eläväpintainen punatiili yhdistyy ruskeisiin puuosiin. Alueella arkkitehtitoimisto Kalevi Lankinen Ky:n 4 rivitaloyhtiötä ja 2 v.1978 ja v.1980 valmis. kerrostaloa.
2602	Taavilan-kallio	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Postmodernistinen kyläkukulapari, joissa 2-kerroksisten harjakattoisten pientaloryhmien sydäminä metsäiset yhteispihat. Julkisivuja rytmittävät keltaiset tiilipinnat ja pastellin sävyiset puuosat.
2603	Torpparantie	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Vehreä jälleenrakennuskauden pientaloalue on rakentunut kokonaissuunnitelman mukaisesti ja pääosin jo 1940-luvun lopussa. Kadunkulman myymälärakennus vuodelta 1948 on jo harvinainen Espoossa.
3101	Iivisniemi	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	Laadukas aluerakentamiskohde 1960-luvulta. Ruutukaavan koordinaatiston yhtenä pääakselina on aikoinaan Iivisniemen kartanolle vieneen puukujanteen linjaus. Palvelut keskustan ostoskeskuksen ja pääkadun varrelle, puistoraitit lomittuvat ympäristöön.
3201	Kytö	Puolustushistoria	Vapaa-ajan asuminen	Ulkosaariston maisemaltaan ja luontoarvoiltaan arvokas saari, jolla merkittävää kulttuuri- ja sotilashistoriallista arvoa 1900-l linnoitushistorian ja Porkkalan vuokra-ajan muistomerkkinä. Itsenäisyyden aikana linnoitettu ja vartiolinnakkeena. Porkkalan merivartioasema Kytössä 1944–1956. Vartiotupa, tulenjohtotorni.
3301	Soukka	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	Soukan identiteetti rakentuu ympäristön, kulkureittien ja viheralueiden luomasta kaupunkikuvasta. Kallioisilla selännteillä kerrostaloja, alavilla laaksoalueilla julkisia viheralueita. Rakennukset ja reitit suorakulmaisessa koordinaatistossa. Soukanraitti, maastoa mukailevat asuinkerrostalot ja 1–4-krsv rivi- ja lamellitalot.
3302	Soukan kylä	Maatalous-Espoo	Viljelys-maisema	Soukan kylämaisema sijoittuu selväräjaseen purolaaksoon. Laaksossa on kaksi vanhaa maatalon pihapiiriä, Övergård ja Nedergård, jotka ovat säilyneet uudemman kaupunkiasutuksen lomassa. Pihapiireissä on edustavaa vanhaa rakennuskantaa ja jalopuusta
3401	Larsvikin huvila-ympäristö	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Asemakaavasuojeltu, korjaus- ja muutostöihin tulisi kiinnittää huomiota, esim. puutarhurin asunnon muutokset rakennuksen arvoihin sopimattomia. Kahden historiallisesti merkittävän Hanell-laiturin säilyminen ja mahd. kunnostus tulisi mahdollistaa.
3402	Ristiniemen rivitalot ja Krattivuoren pientalot	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Alueen suuren rakennusmassan vuoksi tarkempaa inventointia ja arvotusta ei yhden kohdekäynnin perusteella voinut tehdä. Etenkin Krattivuoren yksittäiset kohteet olisi syytä inventoida tarkemmin.
3403	Kivenlahti	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	Asuntosäätiön merkittävin aluerakentamiskohde Espoossa Tapiolan jälkeen. Merellinen kaupunki, monimuotoista ja tiivistä, rakennettuja julkisia tiloja. huippukohtina amfi, tornitalo ja välimerellinen tunnelma, maamerkkeinä 4 tornitaloa. Nimekkäitä arkkitehteja.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
3404	Kipparinmäki ja Espoonlahden kirkko	Kaupungistuva Espoo	Julkisten rakennusten alue	Merkittävä modernin arkkitehtuurin keskittymä, arvo todennäköisesti nousee ajan kuluessa. Paikallista merkitystä korostaa arkkitehtitoimiston Timo ja Tuomo Suomalaisen espoolaisuus (espoonlahtelaisuus), ja arkkitehtien suunnittelemaat asuinrakennukset.
3405	Espoonlahdensilta ja Bastvikinsilta	Varhaiset yhdyskunnat	Julkisten rakennusten alue	Espoonlahdensilta ja Bastvikinsilta muodostavat kansakunnan historiaan erikoisella tavalla liittyvä yhteyden. Paikalla oli Suomen ja Neuvostoliiton välinen raja Porkkalan vuokra-aikana.
4001	Tuomarilan koulun lähialue	Jälleenrakennus kausi	Pientalo	Jälleenrakennuskauden alue, jonka arvoa nostavat yksittäiset huvilarakennukset, suojeltu Tuomarilan koulu vuodelta 1957 ja VPK.
4002	Hösmäri ja Sunankallio	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	1970–1980-lukujen hyvin säilynyt 'ruotsalaistyyppinen' asuinaluekokonaisuus, jossa tyyppillistä 2-kr, puuverhoilu, harjakatot, maanläheiset julkisivuvärit. Kävelyreittien verkosto, oleskelupihoja ja leikkipaikkoja. Pysäköinti alueen reunamilla kentillä ja matalissa katoksissa.
4003	Kirstinharju	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	Monumentaalin 1970-luvun asuinkerrostaloalue pitkine lamellikerrostaloineen. Keskeinen puistoalue ja kävelyn/pyöräilyn akseli maisema-arkkitehtonisesti arvokkaat. Toteutui kaupungintalon lisäksi ainoana osana kaupunkisuunnittelun arkkitehtuurikilpailuvoittoa.
4004	Kiltakallio	Varhaiset yhdyskunnat	Julkisten rakennusten alue	Rautatien ja historiallisten teiden ääreen rakentunut huvila- ja sairaala-alue 1900–1930-luvuilta. Täydentynyt myöhemmin rintamamiestaloilla ja uudemmilla kerrostaloilla. Suuret puut, voimakkaat maastonmuodot.
4101	Furubacka	Varhaiset yhdyskunnat	Pientalo	Vehreällä pientaloalueella vanhoja huviloita 1900-l alkuvuosikymmeniltä, jälleenrakennuskauden pientaloja ja kaupunkikuvaan sopivia uudempia rakennuksia, laaja yhtenäinen kokonaisuus. Maasto kallioista ja makista. Alueella isoja tammia.
4201	Brinkinmäki	Maatalous-Espoo	Pientalo	Brinkinmäessä on kumpuilevassa maastossa kaarteleva kyläraitti, jonka varrella ja reunamilla on säilynyt perinteistä kyläasutusta tiiviin pientaloasutuksen puristuksissa.
4202	Bastvik	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	Bastvik on vanha maatila, joka sijaitsee luonnonkauniilla paikalla Saunalahden rannalla. Tilan näyttävä päärakennus ja sen pihapiiri sijoittuvat jyrkän Bastubergetin rinteeseen, lahden yläpuolelle ja näkyvät siten hallitsevasti merelle päin.
4301	Fantsbyn kylä	Maatalous-Espoo	Viljelys-maisema	Laajahkon, alavan viljelysmaiseman keskellä kohoaa puustoinen mäki, jossa näkyvällä paikalla kahden vanhan tilan päärakennukset 1800–1900-l. taitteesta hiukan nuorempine sivurakennuksineen. Maiseman muillakin reunoilla on historiallista rakentamista.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
4401	Kaukalahden asunto-messualue	Kaupungistuva Espoo	Kerrostalo	Tiivistä, matalaa kaupunkirakentamista. Inhimillinen mittakaava, puistokatumaiset kadut, julkisivujen värisuunnittelu, kujamaiset kulkureitit, puistoakseli, kylätalo Palttina ja linkittyminen Kaukalahden vanhaan keskustaan Kauppamäkeen.
4402	Hansakallio	Kaupungistuva Espoo	Julkisten rakennusten alue	Merkittävä Siren-kokonaisuus. Arkkitehtitoimisto Kaija ja Heikki Sirenin suunnittelemat rakennukset sekä tyyllisesti että ajallisesti aikansa uuden rationaalisen ja konstruktivistisen arkkitehtuurin kärkeä. Koulu, päiväkotiki ja asuinkerrostalo.
4501	Mankinjoen viljely-maisema	Maatalous-Espoo	Viljely-maisema	Espoonkartanon vanha viljelymaisema jatkuu kartanolta Espoonlahdelle Mankinjoen suistoon asti. Rajaukseen kuuluu avointa maisemaa sekä Mankinjoen uoma. Alue on kokonaisuudessaan kulttuurimaisemaa, jota kaupunkirakentaminen ja Kehä III ovat kaventaneet.
4502	Mankinjoen-tien ja Lasimäen huvilat	Huvilahistoria	Pientalo	Mankinjoen ja entisen aseman ympäristössä sijaitsee tällä kuusi tyyliään erilaista 1900–1930-lukujen rakennusta, joiden joukossa radanvartijan tupa sekä huviloita. Asema lakkautettu ja huviloita purettu uuden rakentamisen tieltä.
4503	Åminne-Kurttilan kylä	Maatalous-Espoo	Pientalo	Åminnen kartanon, Juppin tilan ja Kungsgårdsskolanin sekä niiden lähiympäristön muodostama kyläkokonaisuus, joka kertoo myös Kaukalahden teollistumisen alkuvaiheista. Stenbackan historiallinen tila hieman niistä erillään.
4504	Mustalahti-Kallvik-Magasins-udden	Maatalous-Espoo	Viljely-maisema	Aluekokonaisuus historiallisesti merkityksellinen niin satamatoiminnan, teollisuuden ja kartano- sekä huvilakulttuurin vuoksi. Lastauspaikat mahdollistaneet teollisuuden keskittymisen Espoonlahdelle. Alueella onkin sijainnut kaksi tiilitehdasta.
4702	Teirinniitty ja Koulumesta rinmäki	Varhaiset yhdyskunnat	Pientalo	Vehreällä pientaloalueella vanha tielinja kaarteleo loivasti kumpuilevassa maastossa. Tien varrella on puuston suojissa vanhoja huviloita, perinteistä talonpoikaista rakentamista, jälleenrakennuskauden pientaloasutusta ja melko paljon myös uudempia pientaloja. Alueen vanhin tunnettu historia ajoittuu 1300-luvulle.
5001	Hempontie	Jälleenrakennus-kausi	Pientalo	Rintamamiestaloja, säilynyt useita piharakennuksia. Asuinrakennukset puutarhamaisilla tonteilla usein kapean hiekkatien varrella. Korvaavaa rakentamista paikoin piilossa tontin takaosassa. Vanhaa puustoa ja puutarhakasvillisuutta säilynyt.
5002	Lintuvaaran koulu, Pajusirkuntie ja Lepinkäisen tie	Jälleenrakennus-kausi	Pientalo	Sotien jälkeen syntynyt asuinalueen ja koulurakennuksen sekä siihen liittyvän entisen asuntolan muodostama kokonaisuus. 1940–50-lukujen jälleenrakennuskauden rakentamisen ilme näkyy kapeissa hiekkateissa, rakennuksissa, pihapiireissa ja istutuksissa.
5003	Lintuparven kuja-Luhtakertun kuja-	Varhaiset yhdyskunnat	Pientalo	Harakan palstoitussuunnitelman mukainen tielinja 1900-luvun alusta, kapea hiekkatie ja sitä rajaava vehreys, luonnolliset maastonmuodot, vaihtelevat näkymät, jonkin verran vanhaa rakennuskantaa.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
	Yölaulajanpolku			
5004	Pensas-kertuntie-Jääskeläntie	Varhaiset yhdyskunnat	Pientalo	Viiden itä-länsisuuntaisen kadun varrelle levittäytyvä alue, jolla säilynyt Harakan palstoitussuunnitelman mukainen tieverkko ja palstajako 1900-luvun alusta. Alueelle leimallista kapeat hiekkatiet, vanhat puurakennukset ja isot vehreät pihat.
5005	Uusmäki	Jälleenrakennus kausi	Pientalo	Sotien jälkeen syntynyt rintamamiehien ja siirtoväen asuttamista varten perustettu alue, jolla on espoolaisittain säilynyt harvinaisen paljon 1940–60-lukujen rakentamista historiallisten katunäkymien varsilla.
5101	Säterinmetsä	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Englantilaistyyppistä tiivis-matala-rakentamista ja pieni kerrostaloalue yhtenäisenä kokonaisuutena 2000-l vaihteesta. Alueena kiinnostava ja ainoa laatuaan Espoossa.
5102	Harakantie	Kaupungistuva Espoo	Kerrostalo	1980-luvun tiivis kaupunkikeskus. Rakentaminen sovitettu luontevasti pohjoista kohti nousevaan raitin tasoon. Kivijalkaliiketiloja, liikerakennuksia. Umpikortteleita, yhteiset korttelipihat, pohjoiseteläsuuntainen kevyenliikenteen raitti, pieniä aukioita, runsas katuvihreä, punatiilijulkisivujen rakenneosadetaljit.
5103	Sikurimyllyn puisto	Teollisuus-historia	Teollisuus	Espoossa ainutlaatuista ja kulttuurihistoriallisesti merkittävää 1900-luvun alun tiilistä pienteollisuusrakentamista junanradan varrella. Villa Istomin rakennettu vuonna 1905. Hirsihuvila on rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas.
5104	Veräjäpelto	Varhaiset yhdyskunnat	Julkisten rakennusten alue	Kaupunkikuvallisesti korkeatasoinen kokonaisuus. Korkealla kallion päällä ja viheralueen ympäröimä postmoderni kirkko on rakennustaiteellisesti korkeatasoinen, aikakauden merkkikohde. Koulu edustava esimerkki aikansa koulurakentamisesta, harvinainen Espoossa ja suojeltu asemakaavalla. Huvilat 1900-l alusta erilaisia ja korkeatasoisia. 1840-luvun kaivos.
5105	Friisinmäen huvilat	Huvilahistoria	Pientalo	Leppävaaran aseman lounaispuolella sijaitseva 1900–1930-luvulla rakennettu huvila-asutus. Huvilat sijaitsivat alun perin kahdella metsäisellä selänteellä Albergan kartanon tuntumassa. Nykyään ne ovat osa tiiviisti rakennettua aluekeskusta.
5106	Albergan kartano	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	Leppävaaran eteläosissa tiiviin kaupunkirakenteen keskellä sijaitseva historiallisesti merkittävä puisto-ympäristö, jota hallitsee 1870-luvulla rakennettu uusrenessanssityylinen kartanomaisen barokkihuvila.
5107	Pellavaniementien huvilat	Huvilahistoria	Pientalo	Pellavaniementien huvilat on kolmen 1900-luvun alusta peräisin olevan historiallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävän huvilan muodostama pieni historiallinen kokonaisuus Perkkaan eteläosissa lähellä Turun-väylän ja Kehä I:n risteystä.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
5401	Kuninkainen	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Yhtenäisenä säilynyt rintamamiestaloalue, rakennukset sijoittuvat katulinjaa mukaillen muodostaen kaupunkikuvallisesti hienon näkymän.
5402	Kelkka-mäentie	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Yhtenäisenä säilynyt rintamamiestaloalue, rakennukset sijoittuvat katulinjaa mukaillen muodostaen kaupunkikuvallisesti hienon näkymän.
5403	Lansa	Huvilahistoria	Pientalo	Lansa on pientalovaltainen asuinalue, joka sijaitsee Kilon eteläosissa. Merkittävin historiallinen piirre on omaleimainen huvila-asutus, joka syntyi 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Huviloiden määrä on vähentynyt, mutta historia näkyy yhä katukuva
5404	Degerbyntie-Siuntiontie-Kirkkonummentie	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Leppävaaran keskuksen lounaispuolella sijaitseva jälleenrakennuskauden asuinalue. Pientaloista huomattava osa 40–50-luvulla rakennettuja rintamamiestaloja, jotka sijoittuvat nauhamaisesti Degerbyntien, Siuntiontien ja Kirkkonummentien varteen.
5405	Klobbskog	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	Historiallinen modernin kaupunkirakenteen ympäröimä kylämäki. Lillklobbin säilynyt tila nykyisin teatteritoiminnan käytössä. Puistoisessa ympäristössä pienviljelyä, vanhojen rakennusten perustuksia sekä kulttuurikasvillisuutta.
5501	Stensinmäki	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	Historiallisen kylämäen ympärille ryhmittynyt kokonaisuus, jonka keskiössä Stensgårdin tila sekä sen Smedsby skolan ja kaksi 1900-luvun alun huvilaa. Liittyy historiallisesti viereiseen laajaan viljelymaisemaan, johon sen yhteys on kuitenkin katkennut.
5701	Suohaukantie	Alue-rakentaminen	Pientalo	1960-l pientaloalueen yleisilme eheä, kunnostamisen myötä yksityiskohdat osin muuttuneet. Alueen vanhat puut, puutarhat keskeisiä. Kapeat tiet, korkeat männyt, matalat rakennukset ja pihakasvit. Etupihat ovat enimmäkseen avoimet. Tiet sulautuvat maanpintaan.
5702	Karakallio	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	Lamellikerrostaloja pistetaloilla täydennettynä. Alue rakentunut 1960–1970-l kolmessa vaiheessa, viimeisenä Viherkallio. 1980-l monitoimitalo ja 2000-l täydennysrakentamista, 2020 Karamäen päiväkotii. Tuulimyllykortteleita. Kerroskorkeus II-VI.
5703	Rastaspuisto	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	Ilmeeltään yhtenäinen 1990-l asuinalue, kerrostaloja, pienkerrostaloja tai rivitaloja. Rakennusten ja istutusten rajaamat pihat, pysäköinti maantasossa. Alueen runkona Rastaspuistontie, josta kapeammat asuntokadut ja polut haarautuvat.
5704	Leppävaaran kartano	Maatalous-Espoo	Kartanoympäristöt	Leppävaaran kartanon yhtenäinen ja arvokas viljelymaisemakokonaisuus, puistomainen pihapiiri, viljeltävät pellot. Maisemallisesti arvokas, paikan henki. Rastastuskoulutoiminta tukee alueen säilymistä
6101	Viherlaakson rantahuvilat	Huvilahistoria	Vapaa-ajan asuminen	Lippajärven huvila-asutus on osa pääkaupunkiseudulla 1900-luvun alussa virinnyttä huvilayhdyskuntaliikettä. Huvilat ja saunat avautuvat järvelle, vaikutus järvimaisemaan. Nimekkäitä suunnittelijoita.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
6102	Kavallinniitty ja Kavallinkuja	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Yhtenäisiä rintamamiestaloryhmiä ja vanhoja huviloita 1900-l alusta. Osin jäljellä vielä hiekkapäälysteiset kapeat tiet, joiden varrella vihreää puustoa. Rehevät pihat. Muilta osin täydennysrakentaminen muuttanut aluetta.
6103	Viherlaakson keskus ja Viherkallio	Alue-rakentaminen	Kerrostalo	1960–70-l kerrostaloalue, isot pihat. Tuulimyllykortteleita. Viherlaakson ja Viherkallion koulut laadukkaita. Pitkät, suorat katulinjat, ympärillä kaupunkimetsät. Viherkallion ja Viherlaakson ostoskeskukset 1960-luvulta. Nimekkäitä suunnittelijoita.
6104	Honka-vaarantie	Kaupungistuva Espoo	Kerrostalo	1960-luvun linjakas ja tyylikäs kerros- ja rivitaloalue. Valkoiset tiilirakennukset rinteessä puistomaisessa ympäristössä, rungot koostuvat viistosti porrastuvista palasista. Nimekkäitä suunnittelijoita. Alueen reunoilla 1970-l kerrostaloja.
7001	Loojärvi	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Pienipiirteinen viljelymaisema, tilarakennusten kokonaisuudet, kalliojyrkänne ja järvimaisema. Kerroksellinen rakennuskanta. Loojärventie hyvin säilynyt. Viljelysmaiseman arvoja pitkä viljelyshistoria, näkymät pienipiirteisiä, vaihtelevia. Niemen tilan päärakennus 1920-, Urbergan kartanon päärakennus 1700-l lopulta, jossa useita myöhempiä muutoksia. Laadukasta talousrakentamista. Nimekkäitä suunnittelijoita.
7002	Svennas ja Mankinniitty	Maatalous-Espoo	Pientalo	Espoon pienviljelyshistoriaa. Svennas edustava 1800-l torppamiljö. Aluetta halkoo historiallinen Suuri Rantatie (Mankintie). Espoonkartanon pehtoorin talo, Grankulla, pihapiirissa muinaisjäänös. Hiekkaradan linja v.1903 haarautuu pohj.
7003	Mankintien maisema, Råbäck	Maatalous-Espoo	Pientalo	Mankintie on osa historiallista, valtakunnallisesti merkittävää Suurta Rantatietä, jolta avautuu näkymiä viljelymaisemaan. Sen varrella sijaitsee useita Espoonkartanon entisiä torppia, jotka rakennustaiteellisesti edustavia.
7101	Gumböle-Myntböle	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	Keskiajalta periytyvää viljelymaisemaa, jokilaakso, Gumbölen kartano 1600-l, jossa eri vaiheiden muutoksia. Kartanokokonaisuuden kerroksellinen ja säilynyt rakennuskanta. Alueella myös kylänmäkiä, kivikautisia asuinpaikkoja, historiallisia teitä
7102	Rintämäki	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	1950–60-l jälleenrakennuskauden pientaloja vehreine pihoineen ja mataline aitoineen sekä 2000-l kerrostaloalue tyylikkäästi alempana maastossa. Gumbölientie hoitamattomuus heikentää historiallisen tien arvoa
7201	Korsbacka ja Kellonummi	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Pohjois-Espoon pienipiirteistä maatalousmaisemaa. Kunnarlantien varren kylä, maataloustoiminnot, rakennukset ja viljelysmaisema. Arvokkaita huviloita 1900-alusta. Suomalaiset veljesten suunnittelema Kellonummen kappeli ja hautausmaa 2004.
7202	Karhusuo	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Ilmeeltään poikkeuksellisen yhtenäinen 1960-l pientaloalue. Avarat pihat, hedelmäpuita, suuria tammia,

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
				alkuperäisen oloisia piharakennuksia. Kapea tie mutkailee, voimakkaat maaston muodot.
7501	Forsbacka	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Väljästi rakennettua vanhaa viljelysympäristöä, maasto kumpuilevaa. Rakennukset ryhmittyneet kylämaisiksi ryppäiksi mäkien ylärinteille. Forsbackantie mutkittelee alueen halki ja Gumbolenjoen yli. Vanhoilta silloilta avautuu järvinäkymiä. Forsbackan tila 1700-l, päärakennus 1800-l, muu rakennuskanta talonpoikaistyyliä.
7502	Kolmperä	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	Erämaisten järvien rannoille 1900-l alussa syntynyt vapaa-ajan asutus, nyt vakituista asutusta. Pienipiirteinen katuverkko, vehreät tontit, erilliset sauna- ja piharakennukset. Alue palstoitettu 1930-l, Espoon vanhimpia rakennuskaavoja 1942 (Bertel Jung).
7601	Heinäs	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	1700-luvulta tunnettu rälssitila, Heinäs, päärakennus talonpoikaistyyliä, huvilassa jugendvaikutteita, luhtiaitta, osa pelloista avoimina, ylikasvanut kuusiaita, historiallinen tielinjaus reunalla.
7602	Saviniitty	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Saviniitty on osa yhtenäistä laajaa viljelymaisemakokonaisuutta, näkymä Sahajärvelle, 1803 kartassa niittyä. Alueen läpi kulkeva Heinästien historiallinen tielinjaus on 1700-luvulta.
7603	Hista	Maatalous-Espoo	Kartanoympäristöt	Peltojen reunustama kartanon tilakokonaisuus on maisemallisesti merkittävä ja hyvin säilynyt peltoineen, rakennusryhmineen, puistoineen ja koivukujineen. Historia alkaa 1500-luvulta, mutta nykyinen 1820, yhtenäinen rakennuskanta 1800–1900-luvuilta. Vanha Histantie säilyttänyt luonteensa.
7604	Sahajärvi	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	Rakennustaiteellisesti mielenkiintoinen 1930–1950-l erämaahuvila-alue. Pohjoisosassa vapaa-ajan asutusta ja umpeen kasvavaa niittyä, etelässä peltoaukeaa. Sahajärvelle johtanut tie 1800-l. Järveä ympäröivä tieverkko ja vanhin asutus 1900-l alusta.
7605	Siikajärvi	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	Yhtenäinen vapaa-ajan asutus 1930–50-luvuilta, järvimaisema, puustoiset pihapiirit. Siikajärventien ja Siikajärvenrannan näkymät ovat varsin metsäisiä. Vähittäiskauppiaasopiston päärakennus 1951. Arkkitehtonisesti korkeatasoisia huviloita 1930-l. Siikjärven tila 1700-luvulta Espoon kartanon alaisena rälssitilana.
7606	Kolmirannan huvilat ja Hotelli Lepolampi	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	1930–50-l vapaa-ajan asumisen alue. Paikoin pieniä, vaatimattomia mökkejä tai erämajoja, osa huviloita ja rintamamiestaloja. Uudempaa rakentamista 1970-l alkaen. Kohokohtina Studio Laurema, Tynyksen huvila, Helen Elden vanhempien (Mäkinen) huvila sekä hotelli Lepolampi.
7607	Kotimäki	Kaupungistuva Espoo	Pientalo	Jälleenrakennuskauden matalien pientaloalue, joka palstoitettu ja rakennettu 1960-l. Avarat pihat säilyneet hyvin, avoimia näkymiä toisille pihaille. Eheä kokonaisuus.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
7801	Velskolan pitkäjärven loma-asutus	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	Pohjois-Espoon varhaista erämaahan suuntautunutta vapaa-ajan asumista. Kohokohtina Sarvsjon pääarakennus (1920-), Ylä-Hara, Ala-Hara, Erä-Mattila (1939-). Velskolantie on ainakin keskiajalta peräisin oleva kylätie.
7802	Nuuksion Pitkäjärvi	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	1900-l alussa kallioisen ja metsäisen järven rannoille noussut loma-asutus. Tunnettujen arkkitehtien suunnittelema ja arkkitehtonisesti mielenkiintoisia huviloita (esim. Huttunen, Ervi, Kallio) sekä sittemmin korkeatasoiset Solvallon urheiluopisto ja Haltian luontokeskus.
8501	Odilammen-tie-Mariannantie	Jälleenrakennuskausi	Pientalo	Odilammen v.1954 rakennuskanta eheä kokonaisuus, tod.näk. rakennuskaavan vuoksi. Yhtenäinen kaupunkikuva, rakennukset eriaikaisia ja -tyylisiä. V.1983 seurakuntatalo ja v.2001 palvelutalo eivät istu erit. hyvin Odilammen kokonaisuuteen.
8601	Nemlahden viljelysmaisema	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Pienipiirteistä kalliomuodostumien rajaamaa viljelysmaisemaa, peltojen reunoilla vanhoja latoja ja talusrakennuksia. Historiallinen tie, Lahnuksen keskiaikainen kylä. Lahnuksentien lähistöllä viljelty 1871 alkaen. Pohjoiset pellot viljeltyinä jo 1750, oletettavasti jo keskiajalla.
8602	Luukki	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	Luukin kartanon päärakennus viljelymaiseman keskipisteenä. Alueella pitkä viljelyhistoria, kerroksellinen rakennuskanta, kartanon päärakennuksen (Gunnar Stenius) nykyinen ulkoasu 1925–27. Luukin kylä v.1540 maakirjoissa (Smedsby). Myöhemmin nimi Sötby. Aluetta täydennysrakennettu matkailualueena.
8603	Luukinjärven huvilat	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	Luukinjärven eteläosan 1930–60-lukujen huvila- tai erämajakokonaisuus. Ilmeeltään yhtenäiset huvilat: mustia tai ruskeita, harjakatto, hirsi- tai lautajulkisivut, näyttävät kivijalat, norjalaistyyppiset vivahteet. Pihat pääosin metsäisiä, istutukset maltillisia. Aukkaina olleet mm. presidentti Kyösti Kallio ja Italian konsuli Allan Hjelt. Uudet huvilat sovitettu olemassa olevaan rakentamistapaan.
8701	Lahnuksen viljelysmaisema	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Laaja viljelysmaisema edelleen maatalouskäytössä. Perinteisiä pihapiirejä talusrakennuksineen, peltoaukeita, niittyjä, hevoshakoja ja sarkapeltoja. Pitkät näkymät yli purolaakson, kumpuilevassa maastossa loivasti kaarteleva historiallinen tie (1700-l), uudisasutus mukautuu maisemaan.
8702	Lepsämänjoki	Maatalous-Espoo	Viljelysmaisema	Kumpuileva jokilaakson viljelysmaisema. Avointa peltomaisemaa reunustavat metsäiset, paikoin jyrkät kalliorinteet. Perinteistä maatalo-asutusta ja jonkin verran uudempia pientaloja taloryhminä mäillä tai alarinteillä metsän rajassa. Lankilan torppa 1800-luvun alusta, Lankelan niitty tilarakennuksineen 1920-luvulta lähtien, vanhoja, tiloja mm. Änäs ja Snäckensin torppa 1870-luvulta.

id	Alueen nimi	Espoolainen ilmiö / identiteetti	Alue-tyyppi	Alueen kuvaus
8703	Korpilampi	Erämaa-rakentaminen	Kaupan tai palvelujen alue	Historiallisesti, kylä- ja maisemakuvallisesti sekä rakennustaiteellisesti arvokas kokonaisuus. Hotelli, lampi, sauna- yms. rakennukset ja tenniskenttä. Laadukas, hyvin säilynyt esimerkki aikakautensa arkkitehtuurista, useiden merkittävien tilaisuuksien tapahtumapaikka.
8801	Takkula	Maatalous-Espoo	Viljelys-maisema	Takkulan kylän kerroksellinen rakennuskanta on säilynyt hyvin, on pienialaisia peltoaukeita ja metsäisiä seläniteitä sekä vanha tieverkko. Osa peltomaisemasta on kasvamassa umpeen. Yli-Takkulan tilasta on jäljellä suurehko hirsinen työväenasunto, mahdollisesti 1800-l lopulta sekä betonirakenteinen navetta.
8802	Velskola	Maatalous-Espoo	Kartano-ympäristöt	Velskolan funkkishenkiset kartanon päärakennus ja talousrakennukset ovat 1930-l ja Jarl Ekelundin suunnittelema. Ne muodostavat näyttävän kokonaisuuden sijoituessaan kahdelle puukujanteen yhdistämälle kukkulalle peltoaukean keskellä. Asuin- ja talousrakennukset omilla kumpareillaan. Kylien pellot sijoittuvat alueen läpi johtaviin puronotkoihin. Jälleenrakennuskauden erämaja-henkistä vapaa-ajan rakentamista.
8901	Tuhkuri	Erämaa-rakentaminen	Vapaa-ajan asuminen	1940–1950 rakennettu jälleenrakennuskauden erämajahenkisen loma-asuntoalue lammen rannalla. Mökit pieniä ja rinteessä, useimmat sovitettu hienosti maisemaan. Saunat rannassa. Mökit vaikuttavat lautarakenteisilta, osassa runkona ilmeisesti pyöröhirsi. Pihat pääosin metsäisiä.
8902	Skogby	Maatalous-Espoo	Julkisten rakennusten alue	Skogbyn vanhassa jokilaakson viljelymaisemassa toimii Rinnekoti Oy. Laaksoa rajaavat jyrkät ja kallioiset seläniteet. Golf-kentiksi muuttuneet pellot ovat säilyneet avoimina. Rakennuskanta on monikerroksellista. Skogbyn päärakennus on Helsingin keskustasta siirretty empiretalo ja sen ulkoasu rakennushistoriallisesti merkittävä. Alueella on tunnettu myllynpaikka 1500-l lähtien sekä useita Luukin kartanon torppia.

4. Historialliset tied

Espoon historiallisen tieverkoston rungon muodostaa kaupunkia itä-länsisuunnassa halkova 1300-luvulta periytyvä myös Kuninkaantienä tunnettu Suuri Rantatie sekä siltä Helsingin suuntaan erkaneva maantie, jotka ovat koko valtakunnan tasolla merkittäviä tieyhteyksiä. Niitä halkovat pääosin pohjoiseteläsuuntaiset seudulliset ja paikalliset tieyhteydet, jotka ovat yhdistäneet sisämaan valtakunnallisiin yhteyksiin sekä toisaalta merkittävänä kulkuväylänä toimineen meren rantaan. Suuren Rantatien, joka on inventoitu jo tätä selvitystä edeltäneessä POKE-selvityksessä, ympärille muodostuneen historiallisen tieverkon päälinjat ovat vuosisatoja vanhoja ja havaittavissa jo 1700-luvun kartoissa. Tärkeimmät historialliset reitit tai ainakin suunnat ovat yhä käytössä, mutta kuitenkin kehittyneet vastaamaan muuttuneita liikkumistarpeita. Tiestö, kuten muukin Espoonkin pysyi varsin muuttumattomana vuosisatojen ajan, noin sata vuotta sitten käynnistyneeseen autoistumiseen saakka. (Sweco 2023, s. 6)

Espoon historialliset tiet on inventoitu kolmessa vaiheessa ja tiedot löytyvät kahdesta selvityksestä:

- Espoon pohjois- ja keskiosien historialliset tiet – Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä B, Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisu 1/2017 B.
  - » 2017 – Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan (POKE) selvitys
- Espoon eteläosien historialliset tiet – Kinttupoluilta ja Kuninkaantieltä kaduille ja kevyen liikenteen väylille, Sweco 2023. Selvitykseen on koottu tiedot:
  - » 1985 – Espoon eteläosien yleiskaavan (EEYK) inventointi vuodelta 1985
  - » 2023 – vuoden 1985 inventoinnin ajantasaistus ja täydennys (Sweco 2023)

Taulukon tietyt: kvl = kevyen liikenteen yhteys

id	Tien nimi	Selvitys-vuosi	Tietyt	Lisätieto
T-1	Tarvontie	1985	moottoritie	Tarvontie eli Turunväylä oli valmistuessaan Suomen ensimmäinen moottoritie, jonka ensimmäinen osuus Helsingin Munkkiniemestä Espoon keskuksen pohjoispuolelle rakennettiin vuosina 1956–1962.
T-2	Suuri Rantatie	2017	ajotie, polku	Kuninkaantienä tunnettu linjaus 1300-luvulta halkoo kaupunkia itä-länsisuunnassa Mankista Kaukalahden, Muuralan, Bembölen ja Träskändan kautta Jupperiin. Suuri Rantatie oli aikansa valtakunnallinen yhteys Turun ja Viipurin välillä. Voimakas rakentaminen on muuttanut tiemaisemaa. Parhaimmin säilyneet osat linjausta ja maisemaa ovat Espoonkartanon alueella, Myllykylässä, Träskändassa ja Jupperissa.
T-3	Maantie Helsinkiin	2017	ajotie	1600-luvun kärrytieyhteys Suurelta Rantatieltä Helsinkiin, linjaus mukailee Suuren Rantatien talvitietä. Tie kulkee Bembölestä Kauniaisten ja Leppävaaran kautta ja harvinaisen yhtenäisenä on säilynyt osa Jorvista Leppävaaraan ja Helsinkiin. Glimsissä tie on kevyenliikenteenväylänä ja pihatienä. Osana historiaa on Leppävaarassa sijainnut kievari. Matkan varrella on lukuisia merkittäviä kulttuuriympäristön kohteita.
T-4	Vanha Hämeen kyläntie	1985	ajotie	Espoon puolelle jäävä osuus Kuninkaantieltä kohti Helsinkiä erkaantuneesta seudullisesti ja myöhemmin valtakunnallisesti merkittävästi tieosuudesta, nykyisin pääosin leveää ajorataa.
T-5	Viherlaaksontie–Lähderrannantie	1985	ajotie/kvl	Lippajärven länsipuolella kulkeva tie on yhdistänyt Suuren Rantatien siltä hieman aiemmin erkaantuneeseen Helsinkiin johtavaan maantiehen. Se on kulkenut Gröndalin torpalla Lippajärven itäpuolella kohti Pitkäjärveä ja Dalsvikin kartanoa.
T-6	Vanha Rastalantie	1985	hiekkakvl/ajotie	Suurelta rantatieltä Leppäsillan torpalla erkaantunut polkumainen yhteys kohti pohjoisessa sijaitsevia Trastbölen ja Trastmossan torppia
T-7	Vanha Turverata	2023	ajotie, kvl	Kilon turveradan vanha linjaus on säilynyt Kilonpuiston ja Friisinmäen alueilla asuinalueiden sekä kevyen liikenteen reitin pohjana. Rata on

id	Tien nimi	Selvitys- vuosi	Tietyyppi	Lisätieto
				kulkenut Turvesuolta Kilon asemalle 1910-luvulta 1960-luvulle asti.
T-8	Vanha Kilontie	2023	ajotie, kvl	Vanha Kilontie on yhdistänyt Suuren rantatien Espoon eteläosiin. Yhteys näkyy mm. 1700-luvun alkupuolen Fonseenin pitäjänkartassa.
T-9	Mäkkylän tykkitie	2023	polku, kvl	Espoon tykkiteistä parhaiten säilynyt yhtenäinen tiekokonaisuus. Se kiertää Komendantinmäellä ja yhdistyy idässä Patterimetsän sekä lännessä Ruutikummun kautta asuinalueen uudempaan tieverkkoon.
T-10	Tykkimäen linnoitustie Säterissä	2023	kvl, polku	Säterissä kulkevat Tykkimäen linnoitustiet ovat tässä selvityksessä inventoiduista teosuuksista ehkä vähiten historiallisia arvoja säilyttäneet, mutta samalla yhä Espoon laajimman verkoston muodostavat I maailmansodan aikaiset tykkiteosuuudet
T-11	Vanha Bergansintie	1985	kvl	Suurelta rantatieltä Bergansin merkittävälle kylänmäelle haarautuneen tien historia ulottuu ainakin 1500-luvulle asti.
T-12	Elfvikintie	1985	ajotie/kvl	Elfvikintie on johtanut huvilalle jo 1800-luvun lopulla kutakuinkin nykylinjausta noudatellen, huvilan itäpuolella se jatkuu kevyen liikenteen reittinä vanhojen kartanomaiden läpi mutkitellen.
T-13	Koivistontien tykkitiet Laajalahdessa	2023	polku, kvl	Laajalahdessa I maailmansodan tykkitie kulkee kahdessa osassa; idästä länteen Jääskenkallion yli samannimisenä lyhyenä alkuperäisen kiveyksenä säilyttäneenä yhdystienä ja läntisen Vahvialankallion poikki hieman pidempänä nimettömänä kapeampana polkuna.
T-14	Koivuviidantie –Vanhan Mankkaan tie – Kokinkyläntie	1985	ajotie, polku, kvl	Tie on yhdistänyt Mankkaan tilan, kyliä ja kartanoita seudullisiin tieyhteyksiin. Vanhan tieyhteyden toisessa päässä on Storsin historiallinen kylänpaikka, reitillä Mankans, Övre Mankans ja toisessa päätteessä Hagalund. Tielinja näkyy 1700-luvun Kuninkaan kartastossa.
T-15	Gräsabyn kirkkotiet	2023	polku/kvl/ajotie	Kehä II itäpuolella kulkeva metsätie muuttuu Nygrannaksessa maaseutumaisemmaksi kylätieksi jatkuen kehän toisella puolen Vanha-Stensiin asti. Tie on yhdistänyt Suuren Rantatien kirkkoon ja merenrantaan. Tien itäinen osa näkyy 1700-luvun kartoissa ja polkuosuus 1800-luvun Senaatin kartastossa.
T-16	Isoistentie –Kalenteritie –Isoistentie – Kalenteritie – Gräsankartanonpolku	1985	kvl/ajotie	Gräsan kartanolta pohjoiseen kohti Nygårdia johtanut tielinjaus on osa historiallista tieverkkoa, joka on yhdistänyt mm. Gräsan kartanon ja Kockbyn sekä Mattbyn kylät Espoon kirkon ja Suuren Rantatien suuntaan kulkeneisiin Gräsabyn kirkkoteihin. Tieverkko näkyy 1700–1800-luvun kartoissa.

id	Tien nimi	Selvitys- vuosi	Tietyyppi	Lisätieto
T-17	Matinsyrjä ja Nestorinpolku	1985	ajotie, kvl	Ainakin 1700-luvulta periytyvä yhteys, joka on palvellut rannikon ja sisämaan välistä liikennettä. Säilynyt osuus saa alkunsa Länsiväylän eteläpuolelta Mattlidenin koulukeskukselta, josta se kulkee Matinsyrjä-nimisenä katuna etelään Matinkylän kartanon edustalle. Historiallisia piirteitä on säilynyt kartanon kupeessa.
T-18	Hannuksentie – Kaitamäki	1985	ajotie, kvl	Finnoontien jatkeena etelään päin jatkuu Länsiväylä katkoksen jälkeen historiallinen tielinjaus nykyisen Kaitaan kaupunginosan rantavyöhykkeelle asti. Tie on jatkunut merenrantaan jo 1500-luvulla.
T-19	Suinonsalmi – Soukanniitty – Riilahdentie	2023	ajotie, kvl	Suvisaaristoa mantereesta erottavan Suinonsalmen kupeesta etelässä alkunsa saava historiallinen tieosuus on toiminut saariston ja sisämaan välisenä yhteytenä jo ainakin 1800-luvulla. Se kulkee kohti Hannuksentie-Kaitamäen linjausta.
T-20	Vanha Kirkkotie	1985	kvl, ajotie	Vanha Kirkkotie on jo Espoon varhaisimmissa 1700-luvun kartoissa esiintyvä yhteys Soukan ja Puolarmetsän kautta pohjoiseen kohti keskiaikaista kirkkoa.
T-21	Vanhan Sökön maantie	1985	kvl	Vanha Sökön maantie on jo 1700-luvun alun Fonseenin kartassa ja yhteys Soukan eteläosien ja Suuren Rantatien välillä Kuninkaan ja Senaatin kartastoissa. Tie on kulkenut Espoonlahden itäpuolta myötäillen ja säilyttänyt linjauksensa myös Kivenlahden lähiön alueella. Osa tiestä on ehkä Espoonlahden kylätietä tai Soukan kirkkotietä.
T-22	Kurttilantie – Saunalahdentie – Makasiinitie – Saunaniementie	2023	ajotie	Espoonlahden itärannalla kulkeva historiallinen tie on aiemmin liittänyt Soukan ja Suvisaariston Espoon länsiosissa seudulliseen ja valtakunnalliseen tieverkkoon. Linjaus on pääosin säilynyt, mutta 2000-luvun rakentaminen on muuttanut alueen ilmettä.
T-23	Åminnentie – Stenbackantie	1985	ajotie	Historiallinen tieverkko on yhdistänyt Åminnen kartanon ja läheiset maatilat ainakin 1800-luvun alusta lähtien. Länteen suuntautuvan tien päätteenä on Stenbackan kartano viljelyaukioineen.
T-24	Vanttilan historialliset tiet	2023	ajotie, kvl, polku	Kaukalahdesta etelään kohti Vanttilan kylän itäosia kulkenut tieyhteys on yhdistänyt vanhat tilakeskukset toisiinsa, niiden viljely- ja laidunalueisiin sekä laajempaan tieverkkoon. 1700-luvun tiloista ovat säilyneet Bensuls ja Inglass. Tie on mahdollisesti jatkoa Espoonlahden kylätien haarautuville osuuksille ja kulkenut aiemmin Söderskogiin asti.
T-25	Hiekkarata	2017	ajotie	1903 valmistuneen rantaratatyömaan soranotto paikalle johtanut työmaarata Jäpbackalta Järvikyläntielle. Hyvin säilynyt linjaus.
T-26	Järpbacka – Peringintie – Läpösuontie – Vähän-Myntin tie	2017	ajotie, ajopolku	1700-luvun paikallinen kärrytie on yhdistänyt torppia ja taloja ja on osa seudullista linjausta Espoonkartanosta Kirkkonummen Kauhalan kylään. Ajotien osuus kulkee pellon ja metsän rajalla ja polkuosuus metsässä. Maisemallisesti hyvin säilynyt.

id	Tien nimi	Selvitys- vuosi	Tietyyppi	Lisätieto
T-27	Hakujärventie – Vanhan Hommaksentie – Loojärventie	2017	ajotie	1700-luvun kärrytie Meritieltä Järvikylästä Loojärvelle ja Kirkkonummen Kauhalan kylään, osa Espoonkartanon historiallista tieverkkoa, sorapintainen. Tienäkymissä avointa peltomaisemaa metsän reunassa, kylänäkymiä, vaikuttava Utbergan kalliojyrkäne ja Mankinjoki osana Halujärven maisemaa.
T-28	Vanha Finssintie – Järvikyläntie – Vanha Järvikyläntie	2017	ajotie	Meritien sivuhaara erkanee Espoonkartanossa Suuresta Rantatiestä Finssin kestiekievarin kohdalta Nummelaan. Tienäkyminä avoimet peltomaisemat. Kärrytie on ollut aikansa päätie. – Meritie ollut tärkeä yhteys Hämeenlinnasta Raaseporin linnalle ainakin 1500-luvulta lähtien.
T-29	Nimetön polkuosuus välillä Vähän-Myntintie-Peringintie	2017	ajotie, ajopolku	1700-luvun kärrytien linja Mynttilästä Espoonkartanoon on edustava ja hyvin säilynyt. Metsäinen linjaus pääosin kalliomaalla, Peringintien varrella jalopuut, Espoonkartanon maisemaa.
T-30	Vanha Myntintie	2017	ajopolku	1700-luvun linjaus Gumbölestä Espoonkartanolle. Hyvin säilynyt linjaus ja maisemakokonaisuus: golfkenttä Gumbölenjoen laakson avoimessa maisemassa, Gumbölen kartanomaisema, maaston mukaisuus.
T-31	Forsbackantie – Mustanpurontie – Myrskyläntie – Herrbackantie	2017	polku, ajotie	Osa 1700-luvun linjausta Espoonkartanolta Vanha-Nuukseen, hyvin säilynyt ja yhtenäinen linjaus kahden kylän välillä. Eteläosa on hiekkatietä, joka kapenee Forsbackan kohdalla heinittyneeksi poluksi ja levenee Mustanpurontielle autotieksi. Monipuolisessa maisemassa avoimia peltoalueita, metsää ja järviä.
T-32	Vanha Muuralantie – Gumbölentie – Engelinpuistotie	2017	ajotie	1700-luvun kärrytieyhteys kirkolta Gumbölen kartanolle, melko hyvin säilynyt linjaus, jonka maisema muuttunut voimakkaasti rakennetuilla osilla. Tien varrella kaksi historiallista kylää, Gumbölen kartanon maisemakokonaisuus ja muita kohteita.
T-33	Pappilantie – Kirkonmäentie – Kirkonranta – Kirkkopuisto	2017	ajotie	Suuresta Rantatiestä haarautuva keskiaikainen kirkkotie 1400-luvulta, hyvin säilynyt linjaus. Maisemallisesti hyvin säilynyt kokonaisuus, jossa rakennettu kulttuuriympäristö tärkeässä roolissa.
T-34	Espoonväylä	2017	ajotie	1700-luvun linjaus kirkolta meren rannalle, Espoon keskuksesta Finnooseen, hyvin säilynyt linjaus, kerroksellinen maisema, pelto- ja metsäkaistaleita. Tien varrella historiallisia kyliä, Söderskogin viljelyalue ja Bolarskogin maisemakokonaisuus.
T-35	Lehtimäentie	2017	ajotie	Osa Suurelta Rantatieltä Finnooseen erkanevaa kirkkotietä 1400-luvulta. Merkittävää kulttuuriympäristöä Espoonjokilaaksossa, historiallinen kylämäki rakennuksineen, puukujanne, avoin maisema golfkenttänä.

id	Tien nimi	Selvitys- vuosi	Tietyyppi	Lisätieto
T-36	Järvenperäntie – Kulloonmäentie – Huviretkitie	2017	ajotie, tonttitie	Träskändan ja Hämeenkyllän välinen linjaus on ollut osa Suurta Rantatietä ennen 1700-lukua. Säilyneenä linjaus, tienvarren puustoa sekä paikoitellen kulttuuriympäristön arvokohteita ja -alueita.
T-37	Ollaksentie – Paciuksentie – Paciuksenmäki – Nuottiranta – Bodominkuja	2017	ajotie, polku	Tie on 1700-luvulla ollut kärrytienä ja yhteytenä Bodomin kartanolta ja Hanbäckistä Suurelle Rantatielle ja Espoon kirkolle. Tie kulkee Matalajärven ja ja Bodominjärven välisen kannaksen kautta.
T-38	Vanhatie – Nupurinkalliontie – Brobackantie	2017	ajotie	Osa 1700-luvun yhteyttä Espoon kirkolta ja Gumbölestä Nuuksioon ja edelleen Kirkkonummelle ja Vihtiin. Erityistä: Nupurinjärven rannat ja Brobackanjoen varren vanhat viljelyalueet (jo 1700-luvulta).
T-39	Vanha Histantie	2017	ajotie	1800-luvun ainutlaatuinen kartanotie Nuuksion kylästä Histan kartanolle.
T-40	Sahajärventie	2017	ajotie	1700-luvun polkuyhteys Heinäslammen pohjoispuolitse Siikajärvelle. 1800-luvulla linjaus on jatkunut järven pohjoispäätyyn asti. Nykyistä soratietä leimaa metsämaisema, korkeusvaihtelut, eteläosan 1800-luvun peltoalueet, paikoittaiset järvinäkymät ja erämaahuviloiden alue.
T-41	Brobackantie – Heinästie	2017	ajotie	Brobackantie on 1700-luvun kärrytielinja Brobackasta Sahajärvelle ja Heinästie 1800-luvun linjaus Vanhasta-Nuuksiosta Siikajärvelle. Ainutlaatuinen ympäristö ja Brobackantieltä näkyvä yksiaukkoinen kiviholvisilta.
T-42	Tie Nuuksion sahalle	2017	ajotie, polku	1700-luvun kärrytie sahalle on ollut aikanaan alueen päätie. Sahalta myös polku Histantielle. Tieraunion vanha linjaus on edelleen näkyvissä.
T-43	Maulantie – nimetön polkuosuus – Hankalahdentie	2017	ajotie, polku	1700-luvun ratsutielinjaus Nuuksiosta Vihdin Ollilaa ja polku 1800-luvulla raivatulle pelloille ja niityille. Linjaus mukailee nykyistä Hankalahdentietä. Erämaataipale Nuuksion pitkäjärven länsipuolella.
T-44	Nuuksiontie	2017	ajotie	1700-luvun linjaus Brobackasta Punjon kartanolle. Ainutlaatuinen erämaaympäristö, jyrkkierteistä kalliomaisemaa, järvinäkymiä, rannan huvilat.
T-45	Kunnarlantie	2017	ajotie	Tärkeä etelä-pohjoissuuntainen yhteys Suurelta Rantatieltä ja Espoon kirkolta pohjoiseen. 1700-luvun linjaus kulkee Bembölestä Oittaalle, Bodominjärven länsilaitaa pitkin Kalmarin kautta Kunnarlaan. Se on tärkeä osa Bodomin ympäristön maisemaa.
T-46	Velskolantie	2017	ajotie	1700-luvun linjaus on yhdistänyt kyliä ja on osa seudullista yhteyttä Vihtiin. Tie kulkee Kunnarlasta Velskolaan erämaisessa ja vaikeassa maastossa.
T-47	Vanhankartanontie – Isovaarintie	2017	ajotie, ajopolku	Osa Suuren Rantatien vanhempaa linjausta, ennen 1600–1700-lukuja. Tien varrella nauhamainen kylärakenne ja avointa peltomaisemaa. Tie kulkee

id	Tien nimi	Selvitys- vuosi	Tietyyppi	Lisätieto
				Träskändasta Vanhakartanoon ja edelleen Hämeenkylässä.
T-48	Bodomintie	2017	ajotie	1700-luvun kärrytie Skrakabystä Bodomin kautta Backbyn kartanolle on ollut paikallisesti merkittävä kylätie. Tie on oiva esimerkki espoolaisen kylätien maiseman monimuotoisuudesta.
T-49	Myllyjärventie-nimetön tieosuus – polku Backbyn kartanon pihapiirissä	2017	ajotie, ajopolku, polku	1700-l jtko Kunnarlantielle ja Snettansintielle, polku Pakankylän kartanon pihapiirissä
T-50	Röyläntie	2017	ajotie	1700-luvun kärrytie Margretebergistä, Träskändan kartanolta ja Suurelta Rantatieltä Röylään
T-51	Snettansintie	2017	ajotie	1600-luvun kärrytielinjaa mukaileva Snettansintie kulkee Pakankylän kartanolta Snettans-Röylän kyläalueelle pohjoiseen. Snettansissa tiehen yhdistyy etelästä johtava Röyläntie.
T-52	Vanha Lahnuksentie – Nemlahdentie	2017	ajotie	1700-luvun paikallinen polkuyhteys Röylästä Nemlahteen, Luukinjärven rannalla olleelle torpalle, nykyään ajotienä
T-53	Polku Röylästä Luukinjärven eteläkärkeen	2017	polku	Tierauniona oleva kärrytie on ollut yhteys Luukinjärven eteläpäässä olevalle myllylle 1700- ja 1800-luvulla.
T-54	Luukintie	2017	ajotie	1700-luvun kärrytieyhteys Snettansista Luukkiin, tien varren pellot ja niityt 1800-luvulta ovat edelleen avoimina.
T-55	Raasillantie – Vanha Takkulantie	2017	polku	1700-luvun linjaus Velskolasta Takkulaan; tieraunio
T-56	Saarijärventie	2017	ajotie	1700-luvun kärrytielinja Takkulasta Vihdin Ollilaan kiertää Saarijärven rantaa ja edelleen pitkin jokivartta
T-57	Takkulantie	2017	ajotie	1700-luvun kylätie. Nykyinen Takkulantie mukailee 1800-luvun linjausta
T-58	Buusintie – Nimetön polkuosuus – Kalajärvenranta	2017	polku, ajotie	1700-luvun seudullinen yhteys Röylästä Keimolaan, hyvin säilynyt linjaus, Kalajärven rantaa myötäilevä osuus polkuna
T-59	Vanha Luukintie	2017	ajopolku	Hyvin säilynyt tie on osa 1700-luvun kärrytielinjaa Luukista Klaukkalaan. Seudullinen merkitys kadonnut. Myllymäen maisema on hyvin säilynyt.
T-60	Huhtamäentie – Kytöpellontie – Eriksbergintie	2017	ajotie	1700-luvun seudullinen yhteys Pohjois-Espoosta Klaukkalaan. Alku on ollut kärrytietä ja loppuosa polkua. Maisema säilynyt alkuperäisen kaltaisena.
T-61	Vanha Lakistontie - Lakistontie	2017	ajotie	Lakistontie on Velskolantien jatke Vihdintien pohjoispuolella. Lepsämään on kulkenut polku 1700-luvulla. Tie on 1800-luvulta.

Lähteet

Valtakunnalliset ja maakunnalliset alueet

Nettisivut: Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY. Museovirasto. 28.11.2023. www.rky.fi

Uudenmaan liitto (2022). Missä maat on mainioimmat – Uudenmaan kulttuuriympäristöt, Uudenmaan liiton julkaisuja E245 – 2022. <https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/05/Missa-maat-on-mainioimmat.pdf>

Historialliset tied

Moilanen (2017). Espoon pohjois- ja keskiosien historialliset tied – Kinttupolkuja ja Kuninkaantietä B, Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 1/2017 B. <https://static.espoo.fi/cdn/ff/loBTZeENKAxbMhjr3ErAGsBVJ5YFW67NVO6KDvumr-4/1625127128/public/2021-07/Poke%20yleiskaava%201-2017B%20Historialliset%20tiet%20Ei%20saavutettava.pdf>

Sweco (2023). Espoon eteläosien historialliset tied – Kinttupoluilta ja Kuninkaantieltä kaduille ja kevyen liikenteen väylille, Sweco Finland Oy 31.3.2023. Ei julkaistu

Paikalliset alueet

FCG (2019). Yleiskaavatasoinen kulttuuriympäristöselvitys – Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava, Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 1/2019, FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy 31.1.2019. <https://static.espoo.fi/cdn/ff/loBTZeENKAxbMhjr3ErAGsBVJ5YFW67NVO6KDvumr-4/1625127128/public/2021-07/Poke%20yleiskaava%201-2017B%20Historialliset%20tiet%20Ei%20saavutettava.pdf>

Karlsson ym. (2017). Saariston yleiskaavan rakennetun ympäristön inventointi ja arvottaminen, Arkkitehtitoimisto Kristina Karlsson sekä Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy 13.10.2017. Ei julkaistu

